

KÖY ENSTİTÜLÜ ÖĞRETMENLER NİÇİN DEVRİMCİYDİ?

Aydınlık Gazetesi, 18 Nisan 2015

Yıldırım Koç

Köy enstitüsü mezunu öğretmenlerin çoğu devrimciydi. Onları eğitimleri ve hayat devrimci yaptı. Köy enstitüsü mezunu öğretmenler, diğer öğretmenlerden çok daha zor koşullarda yaşıyorlardı. Bu zor koşullar ve köy enstitüsü sırasında aldıkları eğitim, onları ekonomik-demokratik mücadeleye zorluyordu.

HAKSIZLIK KURUMSALDI

Fakir Baykurt köy enstitülü öğretmenlerin sorunlarını şöyle özetliyordu: “Enstitülerden yetişen öğretmenler, gerçi uzun zaman horlandılar. Bilinen iç ve dış çıkarıcıların, bu öğretmenleri kitle halinde damgalaması, kamuoyunu bir süre yanılttı. Çoğu, yedek subay okullarından çavuş çıkarıldı. Toplumda zanlı kişiler olarak oradan oraya sürüldüler ve süründürüldüler. Milli Eğitim’deki kilit işlerden uzak tutuldular. Enstitü çıkışlıların alınamayacağı dernekler bile kuruldu ve bu dernekleri kuran şarlatanlar terfi ettirilerek yüksek koltuklara oturtuldular.” (“17 Nisan’dan TÖS’e,” *TÖS Gazetesi*, Sayı 5, 20.4.1968.)

Talip Apaydın da yaşanan haksızlıkları ve sorunları şöyle anlatıyordu:

“17 Nisan 1940’ta, 3803 sayılı Kanun ile Köy Enstitüleri kuruldu. Bizim okul da Enstitü oldu. Enstitüyü bitirip öğretmen olanların 20 lira maaş alacağı -o zaman öğretmenler 60 lira alıyorlardı-, 20 sene mecburi hizmet yapacakları, köyde toprak verileceği, köyde hem çiftçilik hem de öğretmenlik yapacakları duyuldu.” (Özberk, F., *Ortakçının Oğlu Talip Apaydın*, Kaynak Yay., İstanbul, 2012, s.51.)

“Köy enstitüsü çıkışlıların eline 950’li yıllarda 87 lira geçirdi. Öğretmen okulu çıkışlıların 140 küsur liraydı. (...) Öğretmenlerin sayısı her yıl artıyordu. 950’den sonra öğretmen okullarına dönüştürülen eski köy enstitülerinden geliyordu çoğu. Gene aynı havada idiler. Köy kökenli idiler. Yalnızca maaşları yükseltilmişti. (Sonradan bir yasayla köy enstitüsü çıkışlılar da aynı düzeye getirildi, ama köyde üretim yapmak hakları ellerinden alındı.) Gene de yoksuldular, bin bir zorluk ve yoksunluk içindeydiler. İyi beslenemiyorlardı. Ne kadar özenseler de ayakkabıları çamurlu, giysileri ütüsüz ve saçları tıraşsızdı. Ya okulun lojmanında ya da bir köy evinin toprak odasında, bir yatak bir kilim, yaşamlarını sürdürürlerdi.” (Apaydın, T., *Akan Sulara Karşı, Öğretmenlik Anıları*, Öğretmen Dünyası Yay., Ankara, 2012, s.21-22.)

HAKSIZLIKLARA KARŞI DİRENDİLER

Yolun-izin olmadığı, gazetenin gitmediği, radyonun bile yaygın olmadığı birçok köydeki tek kamu görevlisi ve tek aydın, bu gencecik öğretmenlerdi. Köyde yaşamın çok zor olduğu 1950’li yıllarda 20 yıl süreyle köylerde çalışmak zorundaydılar. Köylü çocuğu olmaları ve köy enstitülerindeki eğitimleri sırasında direnme ve dayanma güçlerinin daha da geliştirilmiş olması, hem bu koşullara, hem de daha sonraki yıllarda karşılaştıkları sürgün ve saldırılara karşı durabilmelerine katkıda bulundu. İlk yıllardaki ücretleri, öğretmen okulu mezunlarının aylıklarının çok altındaydı. Öğretmen okulu mezunu öğretmenler, köy enstitüsü mezunlarına tepeden bakıyordu. Köy enstitüsü mezunlarının önemli idari görevler üstlenmesi de uzun süre engellendi.

Bu özellikler, köy enstitüsü mezunu genç öğretmenlerin önce öğretmen dernekçiliğinde, ardından da öğretmen sendikacılığında çok önemli görevler üstlenmelerine yol açtı. Köy enstitüleri kapatıldı; ancak onların yerine oluşturulan öğretmen okullarında da köy enstitülerinin geleneği yıllarca devam etti. Bu öğretmenler de benzer anlayışları benimsedi. Köy enstitülülük mayası tuttu.

Köylü çocuklarını eğitim ve hayat şartları devrimcileştirdi.